

Ansiokas uusi tutkimus suomalaisen laivanrakennuksen kehityksestä

Aaro Sahari:

Valtio ja suurteollisuuden synty. Laivanrakennusteollisuuden kehittyminen yhteiskunnallisissa teknopoliittisissa järjestelmissä Suomessa 1918–1954. Helsingin yliopisto 2018. 392 s. ISBN 978-951-51-4615-1.

Aaro Saharin väitöskirjatutkimus keskittyy laivanrakennusteollisuuden kehitykseen sekä valtion ohjauspolitiikan muotoutumiseen itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä, aina 1950-luvulle saakka. Ansiokkaan uuden tutkimuksen keskiössä ovat erityisesti laivanrakennus ja teollistumisen evoluutio; kehittyvän valtion toiminta ja toimijat yksityisen ja julkisen rajapinnoilla; sotien ja kriisien vaikutukset teollistumiseen ja laivanrakennukseen; sekä sotakorvausten rooli idänsuhteiden ja -kaupan muovaajana sekä prosessina. Saharin väitöskirja osoittaa seikkaperäisesti näiden eri kokonaisuuksien merkitykset ja kompleksisuuden, ja se pohjautuu erityisen perusteelliseen ja monipuoliseen lähdemateriaaliin.

Väitöskirja tuo paljon uutta tietoa muun muassa laivanrakennuksen, sekä kaupallisen että maanpuolustuksellisen, varhaisesta kehityksestä Suomessa ja tämän keskeisen sektorin eri toimijoiden vaikutuksesta hankintoihin, tukiin sekä investointeihin. Kuten Sahari osoittaa, itsenäisyyden alussa uusi valtio oli heikko toimija, jolloin poliittisia ja taloudellisia vaikutusmahdollisuuksia oli enemmän. Sotien ja kriisien kautta suomalainen yhteiskuntajärjestelmä muovautui kohti nykyisiä toimintamalleja ja instituutioita, eli kohti aktiivista yhteiskunnallista ohjausta. Sotakorvausten ja uuden poliittisen tilanteen edessä toisen maailmansodan jälkeen erilaiset intressiryhmät ja valtio, osittain limittäin, joutuivat mukautumaan tilanteeseen ja valtion rooli talouden ohjauksessa kasvoi. Täten laivanrakennusteollisuudessa yhdistyivät maanpuolustuksen, teollisuuspolitiikan ja ulkomaankaupan sekä sotakorvausten vaikutukset, jolloin syntyi Suomen talouden kannalta keskeisiä toimijoita, kuten Wärtsilä. Voittajia olivat nimenomaan isommat toimijat ja tekijät, joiden verkostot olivat kaikkein tehokkaimpia yhteiskunnallisissa pelissä.

Saharin tutkimus on siis perusteellinen ja innovatiivinen selvitys suomalaisen laivanrakennusteollisuuden muotoutumisesta Venäjän vallan ajalta itsenäisyyden kautta sotakorvauksiin. Samalla tutkimuksessa tuodaan esille monimutkaiset prosessit ja toimijoiden verkosto, jotka muovasivat laivanrakennusteollisuutta ja infrastruktuuria. Kriisit muokkasivat laivanrakennuksen evoluutiota, jolle tietynlaisen päätepisteen muodostivat sotakorvaukset. Sotakorvausjärjestelmän kautta valtio,

tai julkiset toimijat, saivat isomman roolin laivanrakennuksen kehityksessä. Sotakorvauksilla oli myös laivanrakennusteollisuudessa suuri merkitys. Isoimmat toimijat saavuttivat eniten uudessa poliittisessa ja taloudellisessa tilanteessa toisen maailmansodan jälkeen.

Kokonaisuutena Saharin tutkimus on huolellisesti tehty analyysi Suomen taloushistorian merkittävästä kysymyksestä, eli laivanrakennuksen kehityksestä ja sotakorvausten merkityksestä. Hän käyttää laajaa lähdemateriaalia ja tutkimuskirjallisuutta erityisen ansiokkaasti tutkimuksellisen näkökulmansa tueksi. Oikeastaan ainoa hienoinen heikkous on toisen maailmansodan ajan tapahtumien ja vaikutusten vähäisempi käsittely. Se ei kuitenkaan vähennä tutkimuksen arvoa – Saharin tutkimus, kuten hieman sen jälkeen ilmestynyt Saara Matalan väitöskirja Aalto-yliopistossa koskien laivanrakennusta Suomessa 1950-luvulta eteenpäin, on keskeinen Suomen itsenäisyyden ajan alun tutkimus, jota ei voida ohittaa tulevilla tutkimuksissa.

Jari Eloranta, professori
Helsingin yliopisto